

**Програма для вступного іспиту
до аспірантури Інституту археології у 2025 р.
Спеціальність В9 – історія та археологія.
Освітньо-наукова програма «Археологія та антропологія»**

Для вступників напрямку «археологія».

1. Методи датування археологічних комплексів.
2. Культури скіфського часу лісостепової смуги України.
3. Кочовики євразійських степів V—IX ст.
4. Ямна культурно-історична спільність.
5. Античні автори про Північну Причорноморщину.
6. Ранньосередньовічні археологічні культури слов'ян Східної Європи (празька, пенківська, колочинська).
7. Енеолітичні пам'ятки лісо-степової смуги України.
8. Грецька колонізація Північної Причорноморщини.
9. Археологічні пам'ятки кочовиків Євразійських степів X—XIV ст.
10. Неолітичні культури України.
11. Матеріальна культура скіфів.
12. Слов'янські племена теренів України VIII—IX ст.
13. Ранній палеоліт України.
14. Етнокультурне районування Скіфії.
15. Пам'ятки давньоруського часу у Середньому Подніпров'ї.
16. Проблема первісного заселення території Східної Європи.
17. Етапи планування археологічного проєкту, експедиції.
18. Давньоруські поселенські пам'ятки Галицького та Волинського князівств.
19. Мезоліт України.
20. Культура сармат Східної Європи.
21. Економічний розвиток Київської Русі за археологічними даними.
22. Загальна характеристика епохи енеоліту теренів України.
23. Археологічні культури I-го тис. н.е. у лісостеповій смузі України.
24. Становлення християнства у Східній Європі.
25. Фінальний палеоліт України.
26. Боспорське царство. Устрій, динаміка розвитку.
27. Міста Київської Русі. Ознаки, влаштування, функції.
28. Культури бронзової доби степової смуги Східної Європи.
29. Ольвія. Устрій, влаштування, динаміка розвитку.
30. Неінвазивні методи в археології.
31. Пам'ятки первісного мистецтва на території України.
32. Херсонес. Устрій, влаштування, динаміка розвитку.
33. Основні писемні першоджерела з давньої історії населення Східної Європи.
34. Періодизація історії первісного суспільства і археологічна періодизація.
35. Археологічні пам'ятки скіфів степової смуги України.
36. Проблема походження слов'ян.
37. Археологія як історична наука та її джерела.
38. Адміністративний устрій Київської Русі у X, XI-XII, XII-XIII ст.
39. Превентивна та рятівна археологія у сучасних умовах - в Україні та в Європі.

40. Криза мисливського господарства та становлення виробничої економіки.
41. Комплекс археологічних пам'яток. Визначення, суть, приклади.
42. Ремесло давньоруського часу за даними археології. Категорії матеріалу.
43. Реконструкція соціально-економічних структур давніх суспільств за археологічними даними.
44. Енеолітичні пам'ятки степової України.
45. Методи фіксації в археології.

Для вступників напрямку «антропологія».

1. Предмет антропології та її місце у системі наук.
2. Зародження антропологічних знань у стародавності і в середньовіччі.
3. Формування антропології як самостійної науки. Виникнення антропологічних шкіл і товариств в Європі.
4. Сучасний стан і напрями антропологічних досліджень в Україні.
5. Населення України в епоху мезоліту за даними антропології.
6. Населення України в епоху неоліту за даними антропології.
7. Антропологічний склад трипільців.
8. Основні етапи і чинники антропогенезу.
9. Антропологічний склад населення Північної Причорноморщини у скіфо-античний час.
10. Діяльність Хведіра Вовка як фундатора української антропології.
11. Антропологічний склад населення черняхівської культури.
12. Сучасні наукові погляди на неандертальців і сапієнсів.
13. Населення салтівської культури за даними антропології.
14. Історична антропологія, джерела і місце в системі антропологічних знань.
15. Методи досліджень у палеоантропології.
16. Сармати за даними антропології.
17. Расознавство. Поняття про раси. Фактори расоутворення.
18. Антропологічні дані і реконструкції шляхів етногенезу.
19. Середньовічні слов'яни за даними антропології.
20. Сучасні уявлення про основні етапи антропогенезу.
21. Кочівники півдня Східної Європи.
22. Антропологічна характеристика населення України в епоху бронзи.
23. Населення середньовічного Криму за даними антропології.
24. Наука проти расизму.
25. Скіфи за даними антропології.
26. Джерела і напрями палеоантропологічних досліджень.
27. Українська антропологія в 20-30-ті роки XX ст.
28. Джерела, напрями і методи історичної антропології.
29. Формування антропологічного складу сучасного населення України.
30. Біоархеологічні реконструкції.